

Akmenės gimnazijos muziejus

Akmenės gimnazijos muziejus įkurtas 1973 m. buvusios direktorės Eleonoros Jasiulienės iniciatyva. Gal sutapo su skubančia melioracija ar su tuometinės kraštotyros draugijos nuorodomis, bet gana greitai pririnkta etnografinių daiktų, kurie vos tilpo į du mokyklos bendrabučio kambarėlius. Atgimimo metais, 1990 m. rudenį, muziejus vietoj pionierių kambario perkeltas į dabartines patalpas gimnazijos antrame aukšte. Ažuolinius baldus 2003–2004 m. m. pagal dailininko Antano Adomaičio eskizus sumeistravo Raimondas Pilvinis, lėšų gavome iš Amerikoje veikusios „Saulutės“ draugijos, dalį pinigų surinko klasių kolektyvai. Muziejaus koplytėlės, anot dailininko, turėjo derėti prie surinktų etnografinių daiktų. Muziejus dabar kambaryje, į kurį telpa ir visa pasikalbėti, padiskutuoti atėjusi klasė. Edukacinės programos skirtos labiau jaunesniųjų klasių mokiniams, tik „Laiškai“ integruoti į vyresniųjų klasių mokinių gimtosios kalbos pamokas.

Vertingiausi eksponatai – fosilijos iš Stanislovo Sungailos kolekcijos, kuri po pirmosios parodos mūsų gimnazijoje jau nukeliavo į Krašto muziejų. Dalis kolekcininko padovanotų akmenėlių yra seniausi gamtos eksponatai, metaforiškai mūsų vadinami 50 mln. metų senumo nuotraukomis; seniausi žmogaus rankų darbo eksponatai – pora akmeninių kirvukų, kuriems maždaug 10 000 metų. Vorkutos lageryje sumeistrautą medinę dėžutę į muziejų perdavė Ramūnas Čiapas, viršuje cheminiu pieštuku įrašytas jo tėvo Klemenso Čiapo numeris 13 141. Tokias dėžutes kaliniai sumeistraudavo ir išmainydavo į duonos kepalikuą ar elnių kraują, kurį užkasdavo sniege, kad būtų, ko į košę įdėti – tie vitaminai Šiaurėje padėjo išsaugoti dantis. Toje dėžutėje laikome koncertų, spektaklių programėles, perduotas buvusio Akmenės pradinės mokyklos mokinio, vėliau tremtinio Beno Noreikio: tas žmogus – inžinierius, bet nepraleisdavo progos pasiklausyti geros muzikos. Kai kėlėsi į mažesnę butą, buvo gaila išmesti – atnešė į muziejų. Atveriu dėžutę ir sakau: „Štai kiek gali suspėti vienas žmogus per savo gyvenimą, jei

„Pirk visiškai nereikalingus daiktus. Kuo daugiau nereikalingų daiktų. Surūdijusių vamzdžių properšose augink laumžirgius. Didžiulius auksinius laumžirgius. Užulaidų sutemose klausykis seniai pamirštų balsų. Spindėk tolimu, nepasiekiamu žiburėliu – jį užpūsti gali tik vėjas. Ir niekam nepavydėk. Anksčiau ar vėliau kaštonų takas ir tavo atves į muziejų. Bus tamsu ir tylu. Paskui išgirsi kanopų dunkšėjimą. Jis artės, artės ir nutils tau už nugaros. Atsigręši – nieko nebus. Tik kaštonų alėja. Tylu ir tamsu. Durys, kurios atsidaro tik vieną kartą. Vieną kartą už jų suskambės žaislinis varpelis, kai ramiai nuspausi mygtuką – tokį pat kaip namie. Ir senas durininkas mėlyna uniforma įleis tavo į muziejų. Jo koridoriuose bus šviesu ir tylu.“ (V. Morkūno novelės „Muziejus“ ištrauka)

Akmenės gimnazijos muziejus interjeras

Aurėjos Novogreckytės nuotr.

Marija Sopulingoji...

Išsaugotos Lietuvos trispalvės

Eglės Skiparytės nuotr.

brangina kultūrą.“ Ir nė minties apie snobizmą, jeigu sėdi į traukinį Mažeikiuose ir važiuoji į spektaklį Vilniuje. Nebūtų vertingas eksponatas, jei nepapasakotum apie žmogų, tas programėles sukauptų... Dvi Lietuvos trispalvės: viena išsaugota metalinėje dujokaukės dėžutėje ir per visus sovietinius metus išbuvusi įmūryta į krosnį, ją Jonas Šapko perdavė su laišku gimnazijos muziejui, kita rasta prie konteinerio dvigubame lagamine. Tikriausiai kokios bendraamžės senutės saugota, o paskui gal paveldėtojų palikta, kad kas nors surastų...

Daiktai šneka, jeigu suspėta užrašyti metriką, kartais jų pasigenda ir ieško, ar tebesą muziejuje, kartais atsiima, nes po daugelio metų susigrąžintas dokumentas pliaudija paveldėtą kilmingumą. Mari-

jos Sopulingosios skulptūrėlė yra viena iš keturių, buvusių mokytojos Romanos Everlingienės tėvų sodyboje. Kai sužinojo, kad ji tebėra muziejuje, įkalbėjo brolių nebeatsiimti, palikti, o mes papildome įrašą – viena iš keturių, buvusių ištremtų žmonių sodyboje.

Kas dar? Lininė staltiesė, kažkada „prakąsta“ keturkampio stalo. Ją restauruoja dešimtokė Indrė Narščiūtė. Įnertos tamsesnio lino žvaigždutės byloja apie nagingą merginą – dabar jau antro kurso studentę, būsimąją gydytoją.

Duonos kelio įrankiai: sėtuvė, pjautuvai, spragilai, trys ližės, niekotėlės, padėklai – visus juos kasmet su rugių ir kviečių saulutėmis skolinasi parengiamosios klasės mokytoja Audronė Baltutienė. Paskui tų nykštukų būrelis juos parneša į muziejų

ir taip iki kitų metų, kitų rankelių, vėl sušildysiančių tuos senus rakandus, kad mokytojos kalba būtų įtaigesnė.

Taigi, daiktų vertė žmonių atmintimi ir pasakojimais sustiprinama.

Palikimas. Dabar labiau orientuojamės į rašytinį palikimą (nuotraukos, knygos, laiškai, kopijos). Antrus metus tvarkome mokytojo Vlodo Rimkevičiaus palikimą (jis mirė 2010 m. spalio 13 d.). Dėžės popierių iš jo buto buvo pervežtos

taip pat papildė numizmatikos stendą.

Jis buvo prof. Vandos Zaborskaitės klasės draugas, poetės Bronės Liniauskienės, Vytauto Vaitekūno bičiulis ir savo mokinių gerbiamas mokytojas. Tų žmonių laiškai, pasakojantys apie jų laiką, yra ne tik istorijos, bet ir bendrystės paliudijimas, taip panašus į dabar dažnai prisimenamą *genius loci* – vietos dvasią. Ir, be abejonės, tas vietas įmagnetina tik žmonės. Ir tik jie gali pasakyti,

Gimnazijos laikraštis „Žiburyš“ ir nevėluojančios tinklalapio žinutės yra dar viena mokyklos metraščio forma. Iš sukauptos medžiagos rašomi tekstai konkursams arba, atvirkščiai, filologų darbai, kūrybinių stovyklų aprašai, išliekamosios vertės rašiniai lieka muziejuje.

Mokiniai

(Ištrauka iš straipsnio „Akmenės gimnazijos istorijos fragmentai“)

1950 m. mokykloje mokėsi 281 mokinys, 2004 m. – 906, o praėjusių metų pavasarį gimnazijoje tesimokė 613 mokinių. Per aštuonerius metus – perpus mažiau žinant, kad apie 190 mokinių į Akmenę kasryt iš Agluonų, Jučių, Kivylių, Sablauskų, Menčių, Dabikinės, Padvarėlių atveža du geltonieji autobusiukai. Gyvenimo turtas, kasryt vežiojamas į išlikusias Lietuvos mokyklas 565 autobusiukais (tiek jų praėjusiais metais turėta visoje Lietuvoje). Gimnazijos padaliniais tapo Agluonų pagrindinė iki jos uždarymo 2009 m. pavasarį ir Kivylių skyrius 2010 m.

2011 m. gimnaziją baigė 88 LX laidos abiturientai, tokios pat gausios laidos palydėtos 1978 m. (86 abiturientai) ir 1979 m. (92 abiturientai). **Iki 2012 m. Akmenėje išleista 60 abiturientų laidų, t. y. 2651 mokiniui įteikti vidurinio išsilavinimo atestatai.**

Muziejus gyvas, kol yra, apie ką ir kam pasakoti, kol yra vieta vinječių albumams, sugrįžtančių mokinių knygoms, laiškam saugoti.

Edukacinės programos

„Atpažįstu senus daiktus ir pavadinu“ (skirta pradinukams. Jie mena mįsles apie etnografinius daiktus, buitines rakandus, ieškodami jų muziejuje žaidžia „Šilta, šalta“);

„Rišu sodą“ (mokomasi rišti šiaudų sodą iš natūralių šiaudelių);

„Laiškai“ (susipažįstama su muziejaus rašytiniu palikimu ir kultūros žmonių laiškų rinkiniais, mokomasi parašyti laišką pasiūlytam adresatui).

Post scriptum. Akmenėje yra gimnazija, į ją veda ir takas, apšodintas kaštonais, kuriuos mokyklos įkūrimo 400-ųjų metinių proga 1996 m. pasodino tų metų laidos abiturientai, o sodinukus dovanojo buvusi Akmenės pradinės mokyklos auklėtinė Adelė Cukuraitė-Grudzinskienė. Per šešiolika metų medžiai suaugo, atsilaiškė prieš keršakandes ir jau kelerius metus subrandina kaštoniukų. Gruodžio 14 d. pagal AKIM projektą mokykloje pamoką vedė vertėjas ir rašytojas Vidas Morkūnas. Iš to susitikimo liks gal tik eilutė, gal rašinyš gimnazijos muziejuje.

Rita RINGIENĖ

Akmenės r. Akmenės g-jos lietuvių kalbos mokytoja, muziejaus tvarkytoja

Autorės nuotr.

Susitikimas po 45 metų. Mokytojas Vl. Rimkevičius (ketvirtas iš kairės) su savo mokiniais

į gimnazijos muziejų. Po pamokų jos iškeliavdavo į priešais esantį lietuvių kalbos kabinetą, nes pamažu klasifikavome mokytojo archyvą: laiškai, paties užrašai ant gautų vokų, pabirų lapelių, sunkiai išskaitomi regėjimą prarandančio žmogaus brūkštelėjimai, knygos su autografais ir be jų, daugybė nuotraukų, kopijų ir visai naujutėlių vokų bei atvirukų. Tai rankraštinis palikimas mokytojo, kurio žodžiai ir darbai buvo neatskiriama vienis ir kurį galima vadinti mokytojo idealisto simboliu vien todėl, kad buvo gerbiamas mokinių. Gal kas pasakys, jog jo bijojo, juk buvo reiklus, dėstė matematiką ir kitus techninius dalykus. Gal bijojo, tegu, bet ir gerbė – girdėjav daug paliudijimų, kad niekada negėrė, nerūkė, nemėgo pompastikos, pramoginių vakarėlių, iš susitikimų išeidavo su saldainiais kišenėse – mokiniai įberdavo lauktuvių. Vl. Rimkevičius buvo laukiamas savo buvusių mokinių susitikimuose, daug eilėraščių mokėjo atmintinai, rengdavo išvykas į rimtosios muzikos koncertus. Jam mirus, jau po laidotuvių prof. Saulius Sondeckis pirmąjį kūrinių 2010 m. Mažeikių festivalyje paskyrė mokytojui Vl. Rimkevičiui atminti – taip ir pagerbė klausytojų ugdytoją. Senatvėje jo mokiniai rūpinosi akiniais, gydymu, vienas iš jų net parūpino plokštę, kad mokytojo kapas neužželtų. Nesukaupė, nemokejė tvarkyti materialų dalykų: beskirskydamas popierius jo vieno kambario bute radome 130 rublių ir tos „Lenino galvos“

kuo viena ar kita vieta kam nors brangi.

Mokyklos ažuolas 1967 m. liko nenukirstas, nors „trukdė“ priestato statytojams. Trys mokytojai parašė į „Mūsų gamtą“ ir žodis nugalėjo aštrų ankstyvųjų pragmatikų kirvį... Dabar mes tą ažuolą simboliškai vadiname Gyvybės medžiu, o erdvę po juo – Žaliąja sale. Beje, tas kalnelis iš antrojo pastato pamatų: kai juos kasė, mokytojas prašė toli neišvežti, kad liktų prie mokyklos ir vaikai galėtų rogu-tėmis leistis nuo kalnelio. Rūpinosi, kad po pamokų vaikai sportuotų ar užsiimtų kita naudinga veikla. Ir mokytojo bent trejos pačiužos nurimo muziejuje. Iš tos vieno žmogaus istorijos gražiausia, kad ne tik jo mokiniai, bet ir kolegų rūpinosi atsiųsti prisiminimų, nešykštėjo gero žodžio. Iš tų tekstų pajutome tikrąją inteligenciją, kuri stiprina bet kurią mokyklą. Gal tik tuo ir yra stiprus nepraktiškas, todėl kartais materialiai neturtingas mokytojas.

Taigi, nuotraukos, rankraščiai, knygos yra svarbūs lokalsios istorijos eksponatai. Popierinės nuotraukos su paaiškinimais, nes kiek elektroninių laikmenų pradingsta tik vienu spustelėjimu... Tiems spustelėjimams prilygsta ir neužrašytos popierinės nuotraukos – tai tik krūvos atvirukų, veidų, kurių gali ir neatpažinti. Mokomės greta stovinčio klasės draugo įrašyti vardą ir pavardę, vietą, metus, situaciją. Mokomės, kad kitiems po kiek laiko būtų lengviau šifruoti, atpažinti, pasakoti.